

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยระดับภาวะความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย
2. สมมติฐานการวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. สรุปผลการวิจัย
5. อภิปรายผล
6. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับภาวะความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และอายุของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการลดภาวะความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1

สมมติฐานการวิจัย

1. ระดับภาวะความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 อยู่ในระดับมาก
2. ภาวะความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 จำแนกตามขนาด สถานศึกษา ประสบการณ์ และอายุ มีความแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่งผู้อำนวยการ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 จำนวนทั้งสิ้น 181 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างประชากร ด้วยวิธีการสุ่มตามระดับชั้นแบบเป็นสัดส่วน (Proportional stratified random sampling) สำหรับขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้เทียบประชากรกับตารางของ เครซี และ มอร์แกน (Krejcie & Morgan. 1970 : 607-610) ได้กลุ่มตัวอย่าง 154 คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทาง โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ
 - ส่วนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)
 - ส่วนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับภาวะความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 45) โดยมี 5 ระดับ
 - ส่วนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับ แนวทางแก้ไขปัญหาภาวะความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยมีขั้นตอนดังนี้
 - 4.1 ผู้วิจัยทำหนังสือถึงผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 เพื่อขอความร่วมมือและประสานงานในการเก็บรวบรวมข้อมูล ก่อนที่ผู้วิจัยจะเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง
 - 4.2 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยเดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยตนเองใช้แบบสอบถาม จำนวน 154 ฉบับ นำไปฝากไว้ที่ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 เป็นเวลา 2 สัปดาห์ จึงจะเดินทางไปเก็บแบบสอบถามดังกล่าวอีกครั้งหนึ่ง
5. การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลจากแบบสอบถามเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากนั้นจึงนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- 5.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ และความถูกต้องของแบบสอบถามที่ได้รับคืน
- 5.2 นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ ลงรหัสตามแบบการลงรหัส (Coding form)
- 5.3 นำแบบสอบถามที่ลงรหัสแล้วให้คะแนนแต่ละข้อ โดยกำหนดไว้ 5 ระดับ

ตามวิธีการของ ลิเคิร์ต (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 93-95)

5.4 นำแบบสอบถามที่ลงคะแนนเรียบร้อยแล้วไปประมวลผลและวิเคราะห์ ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยกำหนดค่าเฉลี่ย (Arithmetic mean) ของคะแนน แล้วนำมา แปลความหมายตามเกณฑ์การแปลค่าเฉลี่ย

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ t-test (One-way Analysis of Variance) และหากพบ ความแตกต่างจะทดสอบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีของ LSD. (Least significant different) ของ Scheffe' (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 119)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยระดับภาวะความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาหนองคาย เขต 1 ผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1. วิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งสามารถอธิบาย ลักษณะต่าง ๆ ได้ ดังนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก มีจำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 36.37 เป็นผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 40.90 เป็นผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 20.78 และเป็นผู้บริหาร สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.95

2. การวิเคราะห์ภาวะความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาหนองคาย เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

2.1 ภาวะความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หนองคาย เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหาร สถานศึกษาขนาดใหญ่มีภาวะความเครียดด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมาก และผู้บริหาร สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ มีภาวะความเครียดด้านตัวงานมาก ส่วนผู้บริหารสถานศึกษา ขนาดอื่น ๆ มีภาวะความเครียดรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง

2.2 เมื่อเปรียบเทียบภาวะความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 จำแนกตามขนาดของ สถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีภาวะความเครียดแตกต่างกัน ทั้ง โดยรวม และรายด้าน

2.3 เมื่อเปรียบเทียบภาวะความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวมทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีความแตกต่างกัน 2 ด้าน คือ ด้านตัวงาน และ ด้านความสนใจในการทำงาน โดยผู้บริหารที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 10 ปีมีภาวะความเครียดในด้านตัวงาน และด้านความสนใจในงานมากกว่า ผู้บริหารที่มีประสบการณ์การทำงาน 10 ปีขึ้นไป

2.4 เมื่อเปรียบเทียบภาวะความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 จำแนกตามอายุของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีความแตกต่างกัน 1 ด้าน คือ ด้านตัวงาน โดยผู้บริหารที่มีอายุน้อยกว่า 50 ปี มีภาวะความเครียดในด้านตัวงานมากกว่าผู้บริหารที่มีอายุ 50 ปี ขึ้นไป

อภิปรายผล

การวิจัยระดับภาวะความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 มีประเด็นที่น่าจะนำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ภาวะความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าสังคมในยุคปัจจุบันมีการติดต่อสื่อสารที่ทันสมัย สามารถติดต่อสื่อสารกับบุคคลรอบของเพื่อลดระดับภาวะความเครียดลงได้ และผู้บริหารสถานศึกษาทุกขนาดในเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ต่างตระหนักถึงภาระงาน หน้าที่ และความรับผิดชอบในทุกภาคส่วน ทั้งที่เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เป็นไปตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และความรับผิดชอบที่ได้มีความผูกพันต่องานการพัฒนาทางด้านการศึกษากับประชาชนให้ได้รับการศึกษาอ้วนหน้าและอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาคทางด้านการศึกษา อีกทั้งการตระหนักในสภาพข้อเท็จจริงในปัญหาที่เกิดขึ้นกับสถานศึกษาทุกขนาด ซึ่งมีความต้นลึก ของปัญหาแตกต่างกัน แต่ทั้งนี้ในความตั้งใจของผู้บริหารของสถานศึกษาทุกขนาดแล้ว ต่างมุ่งหวังจะช่วยในการแก้ปัญหาที่เป็นเหตุนำไปสู่การหยุดชะงักในการพัฒนาทางด้านศึกษา อีกทั้งภาระงานด้านความสัมพันธ์ทางด้านบุคคล ตัวงานและความสนใจในงานของผู้บริหารสถานศึกษาทุกขนาด ไม่อาจจะเป็นเครื่อง

จัดวางต่อการปฏิบัติการหน้าที่ที่เป็นงานประจำ และงานเฉพาะหน้า ซึ่งถือว่าเป็นยุทธศาสตร์อันสำคัญของหน่วยงาน จึงเห็นว่าไม่เป็นภาระที่หนักเกินไป อันจะนำไปสู่ภาวะความเครียดที่ระดับมาก นั้นหมายความว่า ความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษามี แต่ไม่มากนัก อย่างไรก็ตามหากพิจารณาโดยรวมการวิจัยนี้สอดคล้องกับ สาริต จันทรดวง (2550 : 27) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมกับความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี มีความเครียดระดับปานกลาง

แม้ว่าภาระหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดไว้เป็นแนวกว้าง ๆ เช่น การบริหารงานการศึกษา การบริหารงานด้านบุคลากร การบริหารงานด้านงบประมาณ และการบริหารงานด้านวิชาการ เป็นต้น ดูเหมือนว่าเป็นภาระหนักยิ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา แต่ด้วยวิสัยทัศน์ ความอดทน และความมุ่งมั่น จึงมีผลต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาทุกขนาด ที่ถือว่าเป็นงานประจำและงานที่จะต้องรับผิดชอบ รับผิดชอบอย่าง งานด้านการบริหารภายในสถานศึกษา ซึ่งมีขอบเขตในการดำเนินการที่กว้าง และมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการกับปัญหาภายใน สถานศึกษาที่แตกต่างกันไปตามขนาด แต่ว่าการดำเนินการนั้น ไม่อาจจะแตกต่างกันได้ ซึ่งการดำเนินการนั้น ต้องเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ที่ตราไว้ในกฎหมาย และงานด้านอื่น ๆ ต่างมีลักษณะเหมือนกัน ต้องดำเนินการไปตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย สะท้อนให้เห็นได้ว่าแม้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาขนาดต่างๆ จะมีการดำเนินการตามภาระหน้าที่ที่ต่างกัน แต่ด้วยความที่บัญญัติอำนาจหน้าที่ไว้ในพระราชบัญญัติ จึงมีระดับการทำงานที่ก่อให้เกิดความเครียดไม่มากนัก หรืออยู่ในระดับปานกลาง เพราะทำไปตามอำนาจหน้าที่นั่นเอง สอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ สุวมังคะละ (2552 : 33) ซึ่งได้ศึกษาความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษาอนุบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 7 ผลการศึกษา พบว่า โดยระดับความรู้สึกเครียดของผู้บริหารสถานศึกษาอนุบาลสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 7 ในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ซึ่งไม่สอดคล้องกับ ผาติคมน์ เกลี้ยงรส (2552 : 13) ซึ่งศึกษาการศึกษาสภาวะความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ผลการศึกษาพบว่า สภาวะความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า ภาระหน้าที่ของสถานศึกษาของผู้บริหารแต่ละคน ต่างมีความรับผิดชอบในเนื้องานที่ต่างกัน ภาระหน้าที่ตามที่ได้ตราไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งต้องดำเนินการอย่างเข้มงวด เร่งด่วนและให้ทันต่อการดำเนินการ จึงเป็นสิ่งที่ผลักดันให้ผู้บริหารต้องเร่งทำงานให้หนักมาก

กว่าเดิม ภาระหน้าที่ทั้งหลายนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต่างมุ่งมั่นจะทำให้เกิดเป็นมรรคเป็นผล คือ สนองงานทางด้านนโยบายจากผู้บริหารระดับมากให้แปรสภาพเป็นรูปธรรมมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล งานด้านตัวงาน และความสนใจในงาน ที่จะต้องทำให้สอดคล้องกับนโยบายหลักของกระทรวง อีกทั้งยังจะต้องให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมภายในของ สถานศึกษา นั่นคือ การบริหารงานทั่วไป การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารงานบุคคล การบริหารงานวิชาการ ตลอดจนงานประสานงานกับชุมชน สร้างความเข้าใจในชุมชน หรือการแสวงหาความร่วมมือจากชุมชน เพื่อจะได้ขอความช่วยเหลือจากชุมชนให้เข้ามาเป็นส่วนสำคัญในการสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับชุมชน ท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ ดังนั้น ภาระหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาตามประเด็นนี้ จึงไม่สอดคล้องกับการอภิปรายในเบื้องต้น และมีระดับความเครียดมาก สอดคล้องกับ สุภรณ์ รักษาสัตย์ (2551 : 15) ได้ศึกษาความเครียดของพยาบาล ศูนย์การแพทย์โรงพยาบาลกรุงเทพ พบว่า ความเครียดของพยาบาล ศูนย์การแพทย์โรงพยาบาลกรุงเทพ พบว่า มีความ เครียดอยู่ในระดับมาก

2. เปรียบเทียบภาวะความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 จำแนกตามขนาดของ สถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาใน สถานศึกษาขนาดเล็กขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีภาวะความเครียดแตกต่างกัน ทั้งโดยรวมและรายด้านซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของสถานศึกษามีผลต่อความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษา สภาพแวดล้อมภายใน คือ งานด้านการบริหารทั่วไป การบริหารงานด้านบุคลากร งานด้านการงบประมาณ และงานด้านวิชาการ ตลอดจนงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล งานด้านตัวงาน และงานด้านความสนใจในงาน ส่วนสภาพแวดล้อมภายนอก คือ งานด้านการประสานความร่วมมือจากองค์กรอื่น เช่น หน่วยงานท้องถิ่น หน่วยงานราชการ ฯลฯ งานด้านการประชาสัมพันธ์ งานด้านการนิเทศ การศึกษาในชุมชน และงานด้านกิจกรรมที่มีอยู่ในแต่ละชุมชนที่สถานศึกษาได้ตั้งอยู่ จึงผลักดันให้ผู้บริหารสถานศึกษาทุกขนาดดำเนินการตามภาระหน้าที่เหล่านี้แตกต่างกัน สอดคล้องกับ อุณศักดิ์ ศรีลำไผ่ (2549 : 16) ได้ศึกษาความเครียดต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า ภาวะความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษา สถานศึกษาขนาดใหญ่ สถานศึกษาขนาดกลาง และ สถานศึกษาขนาดเล็ก มีภาวะความเครียดแตกต่างกัน และสอดคล้องกับ ผาติคมน์ เกลี่ยงรส (2552 : 22) ได้ศึกษาการศึกษาสภาวะความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานใน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่

ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีภาวะความเครียดในการบริหารงาน โดยภาพรวมแตกต่างกัน จากประเด็นแห่งขนาดของสถานศึกษามีผลต่อภาวะความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกันนี้สามารถนำมาแยกอภิปรายแต่ละประเด็น ดังนี้

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กมีภาระงานด้านบริหารทั่วไป การบริหารงานด้านบุคลากร การบริหารงานด้านงบประมาณ และการบริหารงานด้านวิชาการ ตลอดถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลก่อนข้างจะแคบ และก่อนข้างจะไม่มีภาระหน้าที่ในด้านตัวงาน และด้านความสนใจในการทำงานยังมีไม่มากนัก เพราะยังเป็นสถานศึกษาเรียนขนาดเล็ก ยังจะต้องมีการดำเนินการให้เป็นไปตามภาระหน้าที่ที่ปกติอยู่ ความสนใจในตัวงานยังมีสภาพก่อนข้างจะจำกัดเพียงแต่ภายใน สถานศึกษาเท่านั้น พร้อมกันนั้น เงินงบประมาณที่จะสนับสนุนในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรมีก่อนข้างจะจำกัด ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาระดับมากไม่ค่อยมีความใกล้ชิดมากนัก กล่าวคือ ผู้บังคับบัญชาจึงไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร อีกทั้งทรัพยากรในการลงทุนการศึกษายังไม่มากพอที่จะทำให้ผู้บริหารมีความเครียด

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลางมีภาระหน้าที่ที่ยับมาจาก สถานศึกษาขนาดเล็กเพียงเล็กน้อย และการบริหารทั่วไปไม่สลับซับซ้อนเพียงใดนัก บุคลากรภายในสถานศึกษาค่อนข้างจะมีไม่มาก การกำกับดูแลยังพอดูแลได้ ด้านงบประมาณยังไม่มากพอ และสามารถจัดแจงได้อย่างลงตัว งานด้านวิชาการได้รับการพัฒนาไปตามศักยภาพของขนาดสถานศึกษา โดยภาระงานของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลางยังมีขอบเขตยังไม่กว้างมาก เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่กำลังอยู่ในช่วงของการฝึกหัดเพื่อรองรับการไปสู่การบริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ งานด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา การสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างเพื่อนร่วมงานยังมีความไม่เข้มข้นมากพอ เป็นแต่เพียงการเรียนรู้งานในตัวงานเท่านั้น งานด้านตัวงาน เช่น การระดมทรัพยากรในการสนับสนุนการศึกษา การประชาสัมพันธ์ สถานศึกษา การสร้างความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ลักษณะงานที่เร่งรีบ ค่อนข้างจะไม่ค่อยมีปัญหาเท่าที่ควร เพราะสารพัดภาระงานจากประเด็นเหล่านี้ เป็นงานที่ต้องทำเป็นประจำ อีกประการหนึ่ง ความซับซ้อนในเนื้องาน ไม่ค่อยจะมีเท่าที่ควร เนื่องจาก ความยากง่ายในเนื้องาน ประกอบกับสภาพข้อเท็จจริงผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลาง ยังสามารถทำได้ ถึงแม้ว่า อาจจะมีภาวะเครียดอยู่บ้าง แต่ยังไม่มากพอที่จะทำให้ภาระงานเหล่านี้เสียไป

2.3 ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่มีภาวะความรับผิดชอบในด้านการบริหารงานทั่วไป งานด้านบุคลากร งานด้านงบประมาณ และงานด้านวิชาการมากกว่า เพราะงานทั้ง 4 ด้าน เป็นตัวชี้วัดในการยกสถานะความเป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่ และเป็นแรงสนับสนุนให้

ผู้บริหารต้องเร่งรีบในการทำงานให้บรรลุตามที่กำหนด และต้องมีการประสานงาน ประสาน ความเข้าใจ และสามารถแปลงนโยบายจากผู้บังคับบัญชาให้ไปสู่การปฏิบัติโดยเร็ว และต้อง ทำงานเข้ากับผู้ร่วมงานให้ได้มากที่สุดโดยเฉพาะเพื่อนร่วมงานใน สถานศึกษาที่ทำหน้าที่ใน การช่วยเหลือด้านการบริหารงานทั่วไป การบริหารงบประมาณ การบริหารงานด้านบุคลากร และงานด้านวิชาการ เพื่อนร่วมงานเหล่านี้จะคอยช่วยเหลือให้งานขับเคลื่อน ไปตามที่คาดหวัง เอาไว้ หรือสนองงานผู้บังคับบัญชาได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ สิ่งที่ไม่อาจจะมองข้ามไปได้ ในส่วนของสาเหตุที่ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่มีความเครียดเพิ่มมากขึ้น นั่นคือ การระดมทรัพยากรทางด้านการศึกษา การเตรียมการเร่งรัด การประเมินคุณภาพการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงของชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นงานในเชิง วิชาการ ที่จะนำเสนอผลงานของ สถานศึกษา ประเด็นกล่าวนี้ จึงส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษา ขนาดใหญ่มีความเครียดมากขึ้นมาอีกระดับหนึ่ง

2.4 ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ มีภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ มากกว่าผู้บริหารขนาดอื่น ๆ ทั้งด้านบริหารงานทั่วไป งานด้านบริหารงานบุคลากร งานด้าน งบประมาณ และงานด้านวิชาการ และอื่น ๆ เนื่องจาก สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ได้รับการ พัฒนาจาก สถานศึกษาขนาดใหญ่ทรัพยากรการบริหารย่อมมีความหลากหลาย สภาพปัญหา ย่อมมีมากมาย ประเด็นงานด้านบุคลากรย่อมมีสภาพที่มีปัญหาหลากหลาย เนื่องจากบุคลากร ใน สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษมีจำนวนมากมาย ทั้งบุคลากรฝ่ายบริหาร และฝ่ายครูผู้สอน ซึ่ง ธรรมชาติของการบริหารงานบุคคล เมื่อมีคนมากย่อมมีความหลากหลายในพฤติกรรม และ บางครั้งไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมให้เป็นไปตามความต้องการได้ จึงทำให้ผู้บริหารค่อนข้าง จะมีความเครียดในด้านการบริหารบุคลากรให้เป็นไปตามที่คาดหวังเอาไว้มาก ส่วนการบริหาร งบประมาณนั้น เนื่องจาก สถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่พิเศษย่อมมีงบประมาณที่ได้รับกระจายมา จากส่วนบนมากพอสมควร เมื่อมีงบประมาณมาก ย่อมมีปัญหาในการบริหารงานเหมือนกัน เพราะจะต้องกระจายงบประมาณไปให้ทั่วถึงและเป็นธรรมกับทุกฝ่าย และใช้จ่ายให้คุ้มกับภาระ งาน ยังมีระบบตรวจสอบที่เข้มงวดและมีตัวชี้วัดในการตรวจสอบด้วยแล้ว ย่อมทำให้ผู้บริหาร ยิ่งมีความเครียดมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม เพราะต้องทำตามตัวชี้วัด งานด้านการบริหาร ด้านวิชาการ ซึ่งเป็นงานที่นำเสนอศักยภาพของสถานศึกษา และเป็นตัวชี้วัดถึงศักยภาพของบุคลากรภายใน สถานศึกษาที่จะสร้างผลงานวิชาการออกสู่สายตาของหน่วยงานภายนอกให้เห็นประจักษ์ และ เชื่อในศักยภาพที่เป็นอยู่ และเป็นการแสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าในด้านการพัฒนาวิชาการ

โดยเฉพาะนวัตกรรมทางการศึกษา ที่ผลิตออกมาอยู่เป็นประจำ ดังนั้น ภาระงานเหล่านี้ จึงเป็นแรงผลักดันที่ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษมีภาวะความเครียดมาก

3. เปรียบเทียบภาวะความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวมทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า การเรียนรู้เรื่องภาระงานตามประสบการณ์เป็นเรื่องที่สามารถถ่ายทอดกันได้ อีกทั้งประสบการณ์การทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดต่าง ๆ มีการสั่งสมมาในลักษณะที่เป็นสายงานเดียวกัน เช่น ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กเริ่มสั่งสมประสบการณ์การทำงานด้านการบริหารงานทุกด้าน รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ตัวงาน และความสนใจงาน ในลักษณะที่ค่อยๆ ก่อร่างจากเล็กไปหาใหญ่ กำกับดูแลตามบทบาท อำนาจหน้าที่ และภาระความรับผิดชอบที่มีอยู่ตามกฎเกณฑ์ ฯลฯ เมื่อเริ่มต้นจากการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ประสบการณ์การทำงานจะส่งทอดไปยังการบริหาร สถานศึกษาขนาดกลาง ซึ่งจะต้องปรับให้สอดคล้องกับขนาดสถานศึกษาอีกครั้งหนึ่ง แต่ปรับไม่มา เพราะการบริหารทุกด้าน ล้วนมีแนวทางที่สืบทอดกันมาเป็นกระบวนการอยู่แล้ว เมื่อก้าวเข้าสู่สถานศึกษาขนาดใหญ่ ผู้บริหารจะได้ใช้ประสบการณ์จากการบริหารที่สั่งสมมาจากสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลางเป็นมูลฐาน ในการต่อยอดองค์ความรู้ คือ พัฒนา รักษาแนวทางการบริหารงานด้านต่างๆ ให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ที่รับผิดชอบ และให้สอดคล้องกับนโยบายผู้บังคับบัญชา ซึ่งเป็นการพัฒนาไปสู่ประสบการณ์ในการบริหารงานในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษที่มีขอบเขตภาระที่มากกว่าขนาด สถานศึกษาอื่น ๆ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า ประสบการณ์การทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดต่าง ๆ จึงเป็นไปในลักษณะที่ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาโดยรวม สอดคล้องกับ คำรณ ทศสิริวัฒน์ (2546 : 38) ได้ศึกษาภาวะความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ภาวะความเครียดของผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 10 ปี กับ ที่มีประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไป ทั้งโดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน มีความเครียดไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ พาไชย โชติพันธุ์โสภณ (2548 : 42) ได้ศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 ที่มีประสบการณ์ต่างกันมีความเครียดไม่แตกต่างกัน

4. เปรียบเทียบภาวะความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 จำแนกตามอายุของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า การปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา

ทุกขนาด เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ และดำเนินการไปตามกรอบนโยบายของกระทรวง ไม่ว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะมีอายุต่างกันอย่างไร ก็ต้องดำเนินงานไปตามอำนาจหน้าที่ และปฏิบัติไปตามกรอบนโยบายที่ได้กำหนดไว้เป็นแนวทางในการดำเนินให้บรรลุตามเป้าหมาย และไม่ว่าผู้บริหารที่มีอายุต่างกัน เมื่อเข้ามาสู่ระบบการบริหารแล้ว ย่อมดำเนินตามกรอบการดำเนินงานทั้ง 4 ด้านเหมือนกันทุกประการ อีกทั้งยังต้องสานสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาหน่วยเหนือ และสานสัมพันธ์เพื่อนร่วมงาน รวมทั้งการสร้างมิตรไมตรีจิต เห็นอกเห็นใจในการทำงานของเพื่อนร่วมงาน การประชาสัมพันธ์ทำกิจกรรมร่วมกันกับชุมชน เน้นการให้ประชาชนได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมการพัฒนาทางด้านศึกษาของสถานศึกษา เหล่านี้คือ ยุทธศาสตร์สำคัญไม่ว่าผู้บริหารจะมีอายุต่างกันเพียงใด ต้องดำเนินการในลักษณะเชิงนโยบาย และในเชิงการบริหารโดยภาพรวมที่ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม จำแนกตามอายุของผู้บริหารสถานศึกษาทุกขนาดจึงไม่มีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับ คำรณ ทศศิริวัฒน์ (2546 : 32) ได้ศึกษาภาวะความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ภาวะความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดนครราชสีมาที่มีอายุน้อยกว่า 50 ปี กับผู้บริหารที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป โดยรวมมีความเครียดไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ ผาติคมน์ เกลี้ยงรส (2552 : 26) ได้ศึกษาการศึกษาภาวะความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานใน สถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีภาวะความเครียดในการบริหารงานในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 3 ขนาด คือ ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ ขนาดใหญ่พิเศษ มีความรู้สึกที่ข้าพเจ้าไม่ค่อยจะผูกขยปรักษากับผู้บังคับบัญชาของข้าพเจ้า ผู้บังคับบัญชาของข้าพเจ้าไม่ค่อยดูแลข้าพเจ้า ในฐานะผู้ร่วมงานคนหนึ่ง มีการแบ่งแยก เล่นพรรคเล่นพวกในหน่วยงานอย่างเห็นได้ชัด เป็นความรู้สึกที่มีความเครียดมาก ส่วนผู้บริหารขนาดเล็กมีความรู้สึกที่งานที่มอบหมายให้ข้าพเจ้าปฏิบัติกำหนดไม่ชัดเจน ข้าพเจ้ากับผู้บังคับบัญชามีความรู้สึกไม่ไว้วางใจนับถือและไม่น้ำใจไมตรีต่อกันเลย เป็นความรู้สึกที่มีความเครียดมาก ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้บังคับบัญชา

ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ ควรจะสร้างความคุ้นเคยกับผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ขนาดให้มากขึ้นกว่าเดิม โดยวิธีการลงมาพบปะ พูดคุยแบบไปหาไปเยี่ยม หรือการนัดประชุมพบปะกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อสร้างความไว้วางใจต่อกันและกัน และรับฟังปัญหาของผู้บริหาร อีกทั้งยังเป็นการป้องกันการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย ซึ่งก่อให้เกิดความแตกแยก

1.3 ด้านตัวงาน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ขนาด มีความรู้สึกว่ามีภาวะความเครียดมากที่เกิดจากมีการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา เป็นภาระหนักสำหรับข้าพเจ้า ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษมีความรู้สึกว่ามีภาวะความเครียดระดับมาก ที่เกิดจากการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษามากเกินจริง ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าผู้บังคับบัญชาผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ขนาด ควรจะมีจัดอบรมเกี่ยวกับเรื่องการระดมทรัพยากรและการลงทุนทางการศึกษาให้เป็นระบบ และในระหว่างที่อบรมควรจะสร้างความเข้าใจให้กระจ่างในเรื่องนี้ และหากกลยุทธ์ใหม่ ๆ ที่ใช้ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา และอีกประเด็นหนึ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ คือ การประเมิน ควรจะตั้งเกณฑ์ในการประเมินให้เหมาะสมกับสภาพข้อเท็จจริงที่เป็นจริงใน สถานศึกษาขนาดพิเศษนั้น และมีเกณฑ์การวัดที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ประเมินคุณภาพการศึกษาด้วยความเป็นธรรม สร้างสรรค์ และพัฒนา

1.4 ด้านความสนใจในงาน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กมีความรู้สึกว่ามีภาวะความเครียดระดับมาก และความเครียดนั้น เกิดจากการทำงานที่ไม่มี ความสนุก และไม่ตื่นเต้นกับการทำงานเลย งานที่รับผิดชอบมีความหลากหลายจนรู้สึกเบื่อ ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่มีความรู้สึกว่ามีภาวะความเครียดระดับมาก เป็นความเครียดที่เกิดจากงานที่ทำมีความซับซ้อน และทำให้ไม่สนใจในงาน ไม่สนุกและตื่นตัวในการทำงาน ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้บังคับบัญชาของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กควรสร้างแรงจูงใจในการทำงานในรูปแบบของการให้รางวัลกับบุคคลที่ทำงาน ได้ผลงานดีเด่น ขยันทำงาน การให้รางวัลที่เป็นการประกาศเกียรติคุณเป็นบุคคลตัวอย่าง และผู้บังคับบัญชาควรลดความซับซ้อนของงานให้มีขั้นตอนน้อยที่สุด และแยกกันเป็นระบบมากที่สุด กล่าวคือ การแบ่งแยกหน้าที่ แบ่งแยกงานที่มอบหมายให้ความชัดเจนตั้งแต่อยู่ในระดับนโยบาย กล่าวอีกประการหนึ่ง คือ การกำหนดนโยบายให้มีความชัดเจน กระชับเข้าใจง่าย สื่อสารกันให้เกิดความเข้าใจตรงกัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาด้านชีวิตปัจจัยที่ก่อให้เกิดภาวะความเครียดของบุคลากรทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1

2.2 ควรมีการศึกษาภาวะความเครียดของครูผู้ช่วยในภาระงานที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1

2.3 ควรมีการศึกษาประสิทธิภาพผลการจัดการความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY